

Manoli Uria Aldalur

*Zarautz,
Gipuzkoa
(1923-2021)*

Aurkibidea

Biografia

Kale Nagusian jaio zen eta bertan bizi da, Serras gozotegiaren gainean. Elkarrizketa gizonarekin batera egin genion, Antonio Serras. Hamazazpi urterekin hasi eta beti elkarrekin egon izan dira. Gizona pastelgilea zen, eta emakumea harakinaren alaba.

Zintak

ZAR-020

- **Proiektua:** Zarautz Hizketan - Zarauzko euskara eta ahazko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Maiz, Belen - Muniozguren, Fernando
- **Data:** 2005-04-15
- **Iraupena:** 92 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Transkribatzailea(k):** Zabaleta Zuloaga, Miren

Pasarteak

1. Euskara ahaztu zitzaion gaztetan

- **Erref:** ZAR-020/003
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:02:55. **Bukatu:** 00:04:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Antoniori gaztetan euskara ahaztu zitzaion aita katalana zuelako eta kalean erdaraz hitz egiten zuelako. Amak ze irtenbide aurkitu zuen. Katalanez ez zuen ikasi.

2. Aitaren bizimodua, alde batetik bestera

- **Erref:** ZAR-020/004
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:04:46. **Bukatu:** 00:07:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Aitaren inguruko pasadizoak; aitaren esaerak. Antonioren aita gazterik umezurtz geratu zen. Kartero lanetan hasieran eta pastelero gisa ibili zen gero Bartzelonan. Donostiara lanera etorri zenean ezagutu zuen emaztea.

3. Garaiko moda: Lezon ezkontzea

- **Erref:** ZAR-020/005
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:07:44. **Bukatu:** 00:08:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Garai batean modan zegoen Lezon ezkondu eta Amasan bazkaltzea.

4. Gabonetan bezeroei opariak egiten zizkieten

- **Erref:** ZAR-020/006
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:08:20. **Bukatu:** 00:09:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Gurasoek gozodenda jarri zuten Zarautzen. Gabonetan bezeroei opariak egiten zizkieten eta egun guztian denda bete-beteta izaten zuten.</p>

Transkripzioa

- ANTONIO: Geo Zarautzan, ba, han ez zan gustoa ta andriakin, ta esan zion amak, hoi, dendatxo bat jarri zagun, hamen.
- MANOLI: Zarautzen [...].
- A.: Ta amak Donostiyan nahi zun, baiño, ba, zea, azkenian Zarautzen. Ta hamen Zarautzen. Zarautzen, ba, baserritar guztiyak etortzen zian konpra itea, aldatu 're hamen iten zian, zeatikan ordun ez zeon ez bideikan ta ez ezer, ta...
- M.: Astuakin, ta.
- A.: ...goizeko zazpitako ta. Geo ematen giñun zean, gabonetan, karta bat botella batekin, ta kliente onai, ba, otarka bat bezela.
- M.: Parrokianuai.
- A.: Ez, ez zianak etortzen 'e ematen giñun, zea, pikuak, pikuak o zerbait. Ezer gabe iñor... Goizeko, gabon egunian, goizeko sei t 'arditan, seitako iriki atia, hamarrak arte gabeako denda bete-bete-betia, jolin! [...] gabonak haiek, mekauen!
- Sekula sartzen ez zianak orduan etorri!
- Behiñ 'e ez gendun guk gabonez libratzen, aber! Asper-asper inda... Geo pastelak in behar, ta zeatu in behar, ta... Ba, holaxen!

5. Umetatik lanean gozo-dendan

- **Erref:** ZAR-020/007
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:09:30. **Bukatu:** 00:10:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

<p>La Sallen ikasi zuen Antoniok. Ume-umetatik lan egin behar izan du gurasoen gozo-dendan, baina aitak ematen zion ordaina. Gerra aurretik kotxe batzuk azaldu ziren eta aitak 18 urterekin erosiko ziola agindu arren, gerrak dena bertan behera bota zuen.</p>

Transkripzioa

- Ta orduan, e, zuk umetatik ya pastel eta pasta ta saltzan beti bizi izandu zea...
- A.: Hoixen!

- M.: Besteik ez zun ikusi ta!
 - A.: Beitu. Ordun izaten zan, ostegunetan izaten zan eskolan, gu hermanotan zeatu giñan, ba.
 - M.: La Salle.
 - A.: La Sallen. Ta, ordun, ostegunetan iten zan jai arratsaldian. Geo, jaietan meza nagusira hamarretan, ta arratsaldeko hirutan bezpeta. Ta, hillian behin izaten zan primer viernes, Jesusen bihotzantzako zea. [...]. Ta danak jai, mezeta jun goizian ta jai eun guztiyan. Ta ni, berriz, hojaldria itea.
 - M.: Pastelak itea.
 - A.: Baiño geo bai, e, geo aitak, "ze bizikleta nahi dek?". Ta gerra baiño lehen, etorri zian Alemanitik kotxe batzuek Adler izena zuenak, zazpi milla pezta ta erdiyan. Ta esaten niyon, "aita, ¡que bonito, e!". "Cuando cumplas dieciocho años ya lo tienes", mekaguen! Bai etorri 're hemezortzi urtiak!
 - M.: Baiño...
 - A.: Hamabost urtekin, ta, behin gerra hasi zan, ta akabo! Dana akabo!

6. Gozo-dendako gaiak; ingurua nolakoa zen

- **Erref:** ZAR-020/008
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:10:32. **Bukatu:** 00:13:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

<p>Gurasoak 1908an ezkondu ziren eta inguru horretan jarri zuten gozo eta janari-denda Zarautzen. Denetarik saltzen zuten dendan, baina gutun bidez Donostiara eskatu behar izaten zituzten gauzak eta trenez bidaltzen zizkieten. Nolakoa zen ingurua orduan.</p>

Transkripzioa

- Orduan, zure aita etorri zanian Zarautza pasteieia iriki zun aurrenengo...
 - A.: Bai, pasteieia ta komestiblia, e!
 - Ta hor, lehen zeon toki hortantxe bertan.
 - A.: Hortxen bai.
 - M.: Bai, bai.
 - Gutxi gorabehera ze urtetan?
 - A.: "Pues, espera, el año... El año mil novecientos ocho" ezkondu zian, bai.
 - M.: Ezkondu... eta gero hortik erten honea.
 - Seitun.
 - Inguru hortan.
 - M.: Geo, itxe hau erosi zuen.
 - A.: "Aber, ni, el esto, el..."
 - M.: "¿Cuántos años tenías?"
 - A.: "... el veinte, doce menos, sí, el ocho."
 - Ta umetan ta, hemen zentruan bizi izandu ziñan ordun.
 - M.: Hementxe, hementxe.
 - A.: Bai, hemen zan dana...
 - Dana.
 - A.: ...ezker eskubi. Hamen atzetik pentsatzen zuen kalia pasatzia. Geo

itxe honei pusketa txiki bat kendu, geo bestia, Juanzito Rotetan 'e bai, zuzen iteko. Eta, esto.... Maza ta Urzelai in zian, bakizu, nola retrasauta daon? Ba, hortako zan, kalia zabaltzeko. Hor argolla hoietan zean, Torre Luzeko argollan, basarritarrak hortxe jartzen zituen astuak eta, maleteruan ekartzen zuen, zean, karruan, esto, gauzak errepartitzeko. Beitu nola zan. [...] zendun, ta Donostira por ejemplo, lau, lau barrika... barrika ez, e!

- Barrika.

- A.: Zeanak, arduanak eta ekartzeko, ba, danantzat, danetik.... Karburua 're saltzeb zan gure etxian. Osea ke, hortikan ikusi!

- Danetikan, ordun?

- A.: Danetikan.

- M.: Herri txiki hoietan nola azaltzen dia danetik?

- Bai.

- Eta aitak hartu ta [...], "muy señor mío, tenga la bondad de mandarme cuatro barricadas de vino tinto", y tal, Donostira. Itxi, sellua jarri, buzaira jun, hara ailleatu, bi o hiru egun. Han leetu, handikan hartu ta zeara eramaten zuen, Amara. Geo Amaran honea ferrokarrillian. Ferrokarrillian maleteruak izaten zian, ta karruakin, "con una burra, aquí, ¡ay va!" Ta dana... "Esto estaba de burros y burras..., ¡menudas juergas!"

- M.: Ta baita Fueruan Plazan, e!

- A.: Azoka hemen bertan, ta astoak eta hemen lotzen zituen.

- M.: Bai, hamen, argollak nola dabe hor Torre Luzian, hor.

- A.: Ta geo, bueno, kotxe gutxik pasatzen zun.

- M.: Eta gero atzeko zea, guk koperatibako plaza beti esaten giñun.

- Bai, bai, bai.

- M.: Hantxe dana, karruak eta astuak eta. Porke, merkatuko plaza, e, hori dana bete-bete-betia eoten zan, e! Egunero-egunero-egunero. Dana, baiño basarritarrez betia, danak berdurakin. Eske, hau dana berdura zan.

- Baatza, baatza.

- M.: Dana baatza, dana baatza!

7. Herriko bizi guztia kale nagusian

- **Erref:** ZAR-020/009
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:13:08. **Bukatu:** 00:14:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Manoliren aita harakina zen. Kale nagusia nolakoa zen orduan. Inguru horretan zegoen gune guztia. Kale-baserri asko zegoen lehen.

Transkripzioa

- A.: Beitu iozu zeai, karniazeia. Honen aita karnizeia zan, Inaxio karnizerua.

- M.: Bai, Otzarretaneko karnizeia nola da? Gu hortxe jaio giñan.

- Bai, bai, bai, bai

- A.: "Habla un poco más fuerte, e."

- Bai, bai, bai. Eta orduan, Kale Nagusiya adokiñakin, edo nolakua zan?

- M.: Bai, bai.

- A.: Bai, ez, zea...

- M.: "¡Adoquines!"

- A.: Bai. Hola, "la acera de adoquín", adokiña...

- M.: A, bueno, geo hor, nola deitzen zitzaion, ba? Erretenak, erretenak.

- A.: ... geo erreten bat zakan ura zeatzeko. Zulotan botatzen zuen zea, benenua, ez arratoik eta ateatzeko. Ta, hantxe jarduntzen giñan gu, kaniketan, jode, gustoa.

- M.: Gustoa asko!

- A.: Geo, zea, asfaltatu in zuen dana. Ta geora, peatonal in zanian, ba, hori Muruak eta in zun, ta ya dana zeaik gabe.

- M.: Eske hamen zirkulaziyua bat zan.

- A.: Honea etortzen zianian Reala jokatzea Donostira, gelditzen zian hamen. Hamen zea zan, juerga...

- M.: Eske, orduan zenbat jende gendun, ba? Hiru milla, hiru milla...

- A.: Dana hamen. Hamen zaben pasteleiak, hamen zaben las tiendas de comestible, haben zaben meikuak, hamen zaben.... Dana hamen zeon!

- M.: Eske Kale Nagusia!

- Bai, ba.

- A.: Ta geo Makatzanian 'e hor behiak eta, ta hamen 'e, panadeian aurrian ahari jokuak eta, bueno!

- Hemen bertan?

- A.: Bai. Ez, zean, ahariyak eta eukitzen zituen, txerriyak eta dana.

- M.: Baiño hor, atzeko aldian 'e! Baiño iya kale guztitan zian ukuilluak.

- A.: Polita zan zea...

- M.: Makatzaneko itxia bakizu, plazan bertan?

- Bai, bai, bai, bai, bai.

- M.: Han 'e ukuillua ezautu gendun. Esne billa gabian han juten giñan gu. Gero, hor, kale Zigordian 'e Pipaseneko hortan, hor 'e ukuillua zan. Eta gero...

- A.: Xaguanekuak 'e bai.

- M.: Xaguanekua, han atzeko aldian, hura, Xaguanekuak, eta. Ukuilluak hamen? Kale baserrik, kale baserrik zian, kantidadian.

8. Arratoien inguruko apustua Noizbait frontoian

- **Erref:** ZAR-020/010
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:14:43. **Bukatu:** 00:16:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Noizbait frontoia. Behin arratoiak kaiola handi batean sartu eta zein katuk akabatu arratoi guztiak apustuak egin zituzten udala ere tarteko zela. Gobernutik 25.000 pezetako isuna jarri zieten.

9. Etxe garestia eta "Vino de mesa"

- **Erref:** ZAR-020/011
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:16:00. **Bukatu:** 00:17:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Amari gustatu egin zitzaion etxea eta garestia izan arren erosi egin zuten. Apaizek mezetarako erabiltzen zuten ardoari "vino de misa" deitzen zioten. Donostiatik ekartzen zuten.

10. Manolik abestu egiten zuen mezetan

- **Erref:** ZAR-020/013
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:19:12. **Bukatu:** 00:20:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Manoli miserikordian ibili zen ikasten. Goizean ikasgai ezberdinak ikasten zituzten eta arratsaldean josi. Santa Ana eguna nola ospatzen zuten mojek. Meza egoten zen goizean eta ondoren Manolik "Et incarnatus est" abesten zuen.</p>

11. Zangotzara dantzara joan zireneko pasadizoa

- **Erref:** ZAR-020/015
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:22:58. **Bukatu:** 00:24:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Dantza-taldean ibili zen Manoli. 12 urterekin Zangotzara joan ziren dantzara. Bertan gertatutako pasadizoa.

12. Neska eta mutilen jolasak

- **Erref:** ZAR-020/017
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:25:52. **Bukatu:** 00:28:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Eskolatik irtendakoan, merkatuko plazara joaten ziren jolasera. Amona saltoka, tximili-kuarteka.. aritzen ziren. Neskek xakaponetan jolasten zuten. Igandetako eskupekoa txakur txikia izaten zen.

13. Jolasen inguruko kantak

- **Erref:** ZAR-020/018

- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:28:28. **Bukatu:** 00:31:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:

<p>"Tres navios" kantua. Gatibu nor geratzen zen erabakitzeke abesten zuten kanta. Neska eta mutilak elkarrekin ere ibiltzen ziren, baina bakoitzak bere jolasak zituen. Kanpora erortzen ziren golfeko pilotak etxera eramaten zituzten.</p>

14. Tifusak eragindako kalteak

- **Erref:** ZAR-020/019
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:31:00. **Bukatu:** 00:32:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

<p>Iloba bat tifusarekin hil zitzairen eta jendea ez zen dendara sartzen kutsatzeko beldurrez. Manolik bi hilabete zituela gurasoek tifusa harrapatu zuten eta urtebetez beste familia batek hazi zuen.</p>

15. Sorginkeriaz sendatutako gaitzak

- **Erref:** ZAR-020/021
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:33:00. **Bukatu:** 00:35:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

<p>Santa Marina elizako Ama Birjinari eskatu zioten aita sendatzeko eta miraria balitz bezala sendatu zen. Aitak gingilak izan zituen eztarrian eta emakume batek sendatu zuen hitz batzuk ahoskatu eta gatza botaz.</p>

Transkripzioa

- M.: Eta ama 're beakin hantxe, ta sukarra zeatu ezin, ezin. Eta Santa Maiña ermita badakizu, baiño orduan...
- A.: Kalian erdiyan zeon.
- M.: Kalian erdiyan zan ermita, e. Eta han erdiyan daona da Ama Birjiña Sokorrokua, Santa Maiña aldamenian dao, Ama Birjiña Sokorrokua. Eta, zea, e, martxuan hogeita bostian, Ama Birjiña martxokua deitzen giñon guk, egun hura izaten zan. Bueno, meza, meza ateako zula, ba. Eta jun zan hara mezeta, ta aber nola eskatuko ziyon, ba, porke laga omen zun aita, baiño hilda bezela, e. Ta etorri zanian txoriya bezela, txoriya bezela.
- Milagrua!

- M.: Ta, orduzkeo guk, zea, urtero-urtero-urtero meza ateatzen giñun han, urtero, e!

- A.: Geo itxian 'e kuadruak eta danak, eta Perpetuo Sokorron zeanak...

- M.: A! Beak medallan, katian eramaten zun Perpetuo Sokorron ama birjiña, ta kuadrua 're bai, ta.

- PAKO (semea): Ama, kontatu, ez dakit, beste... edo sukarrarena, oso gauza bitxia da. Edo bestela nola egiten zuen gatzarekin ere, nola iten zenuen...

- M.: A, bai!

- Tifusa tratatzeko?

- M.: Ez, ez, oain beste gauza bat da.

- P.: Ez, ez, beste gaitz batzuk, baiña, baiña dira gauza oso bitxiak.

- M.: Ateatzen omen zian hamen bulto batzuek bezela...

- P.: Ganglioak, edo.

- M.: ...ta ezerrekin ez... gingillak deitzen zitzaioen.

- P.: Gingillak, bai.

- M.: Gingillak. Eta ateatzen zian, ta orduan zeik, botikik ez haiek zeatzeko, eta Txapartegi ezautzen dezu zuk? Txapartegi. Harren aitona, aitona, bizitzen zian, Parrokiko onduan, eta andria zun arrantzalia. Deitzen ziyoen Ana "Gexurti", ez dakit, gezurak esango zitun o, ta Ana "Gezurti" deitzen ziyoen, behintzat. Eta, hara juten nitzan. Harrek zazkan gatza, gatza, ez dakit ze klase izango zan. Ta harrek kontatzen zakiyen. Ta hola hasten zan, ta "gingillak dira betzi, betzi, zortzi, zortzi, zazpi, zazpi, sei, sei, bost, bost, lau, lau, hiru, hiru, bi, bat, gingillak dira zart!". Ta gatza botatzen zun, zea, basurta, ta hola in behar gendun beatzi egunian, ta desaparecido.

- A.: Bestela, ez zeon botikik, ta [...].

- M.: Gatz haiek bazuen zeoze, o kontatzeko moua, eo, ez dakit.

- Eo sorginkeia.

- M.: Sorginkeia!

16. Sorginkeriz sendatutako gaitzak

- **Erref:** ZAR-020/022
- **Iraupena:** 0:03:03. **Hasi:** 00:35:03. **Bukatu:** 00:38:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

<p>Manoliren anaiak sukar handia izan zuen egunetan eta amona batek harri batzuen eta ur beroaren laguntzaz sendatu zuen.</p>

Transkripzioa

- M.: Eta nik anai bat, zaharrena, Errenteian bizitzen zan, baiño hil zan. Eta hura berriz, etorri zan soldauzkatikan eundoko sukarrakin. Egunero, e, egunero, baiño... Ikusten zitun fantasmak eta gauzak eta, sukarragatik. Meikua ekarri gendun, ta, eundoko galderak in zizkiyon, ta aber ura nundik ean zun, ba, soldauskan zeon bitartian, ta, aber hau ta bestia ta bestia, ta. Orduan eman zitun zea batzuek, orduan penicilina zan, zeantzat, sukarrantzako. Eta segitzeko haiek hartzen zortzi egunian ta alde iten ez baziyon, pentsatuko gendukela igual tifus zala eo holako zeoze. Eta, ni akordatzan, akordatu nitzan orduan, amak nola esaten zun ni neska

koskorra nitzala nunbait, amona horren alaba umezai, nere, ni, nei zaitzen omen zian. Eta nonbait euzkitan euki nitun denboa dextentian pasian, eta hartu zitzaiten meningitis bezela, e. Eta amona horrek zazkan harri txiki batzuek ta harri txiki hoiek, ta akordatu nitzan horrekin. Eta esan nion "amona horrei deitu behar diyot, aber oaindikan harri hoiek badazkan". Eta bai, han zazkala. Bueno, hartu behar zan eltze bat, baiño lurrezkua, e, lurrezkua, eta palankana bat jarri hamen, palankana bat. Eta harriyak sartu eltzea, urakin, e, eta bota palankana horta, eta iten zun urak hola! Ta eltzea sartzen zan berriz. Eltzia buruz behera jarri behar zendun, e! Eta barroa! Hori zan seiñalia dana hartua zakala burua, dana, e! Eta egunian-egunian gutxiyo, ta gutxiyo, ta gutxiyo. Lehenbizikuan erre iten ziyon, e. Kendu iazue nei hamendikan, kendu iazue nei hamendikan.

- P.: Irakiten? Ura irakiten?

- M.: E?

- P.: Ura irakiten.

- M.: E?

- P.: Ura berua? Ura irakiten?

- M.: Bai, ura irakiten harriyak.

- A.: Irakiten.

- M.: Eta bota hara, eta ura sartu iten zan eltzea.

- A.: Beak ez zun ezer sentitzen.

- M.: Eta... Bai, erretasuna.

- A.: Geo, geo, geo.

- M.: Eta geo, egunian-egunian gutxiyo ta gutxiyo ta gutxiyo. Ta azkeneko egunian ez zitzaion [...].

- A.: Ta, gaiñian jartzen ziyon, "ai, ai, ai, ai, ez detela aguantauko, [...] berua!".

- M.: Ta lehenbiziko egunian ez zun ezer antzematen beak. Ez zun sentitzen ezer. Ezta ezertxo 're! Ta geo azkeneko eguneako ya, ezta jarri 're, ene!

"Kendu iazue nei hamendikan, erre iten dit eta!". Eta ziharo, ziharo zeatu.

Etorri zan meikua ta esan zun, "¡Ay va! ¡A éste ya le ha desaparecido toda la fiebre! Ze ondo daon! Segi, segi, uaindikan egun batzutan zea hori, hori.

Hori eman al diyozue, penizilina hori?". Ta, "Bai", esan niyon, bestela

esango zian sorginkeia zala, eta bai, bai, bai. Oain semiak esaten dit

askotan, ez ziyozun hori esan behar, esan behar ziyozun egiya, jakiteko...

- A.: Ez due nahi, baiño, ez due nahi.

- M.: ... bestela, beste batei 're hori emango diyo geo harrek eta.

- A.: Bai, esango ziyon, ba segi bai, aide jungo zan, bueno.

- M.: Baiño, buf...

17. Don Ebaristo sasimedikua

- **Erref:** ZAR-020/023
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:38:06. **Bukatu:** 00:40:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

Don Ebaristo petrikiloaren (kuranderoa) inguruko gorabeherak. Antoniori paperak sendatu zizkion. Lagun bati bihotzeko infekzioa nola kendu zion kontatzen dute.

Transkripzioa

- A.: Hamen oso ona gendun kuranderua Don Ebaristo. Don Ebaristo meikua zan, Don Ebaristo hori, ta...

- M.: Kuranderua zan, Aiakua zan.

- A.: Kuranderua zan. Ta beitu nolako zea zan. Behin estaziyan zan, ta bat hola, gaixo zeon, ta esan zion, jo, oso grabe zeon ta, esan zion, este... "Emiliano!", Emiliano Alberdi zan, ba, jefia ta. Jun zan zeana, Emiliano zeana, Don Ebaristo horrena, ta esan zion hau ta hau ta hau ta, "hortxen dakazu, beitu, hor baxtarrian, ta [...] hoiek eta sendatuko da". Esan zion, "ni ez naiz hasiko, trena geldituko det". Trena gelditu zun, bea jetsi zan, hartu zitun belarrak, eta bueno, pi!, aide trena! Ta geo... "y cuéntale lo de la cruz de aquí también".

- M.: Hura zan... hura... hura zan batez 'e pasmuan kontrakua, belarra, belar, dana belarrakin iten zun. Dana-dana-dana-dana belarrakin.

- A.: Ta behin bihotzen...

- Ta hori nor zan?

- A. / M.: Ebaristo!

- M.: Ebaristo deitzen giñun. Zeakua zan...

- A.: Oriyon bizi zan.

- M.: Bai.

- A.: [...] oso-oso-oso majua zan, e!

- M.: Uaindikan semia ta biziko dia.

- A.: Bai, nik 'e paperak hartu nun. Ta paperak bakizu zer zan lehen: "un bulto así grande te se quedaban estériles si no se quitaban bien, luego de mayor". Eta amak esan zion, "Honbre! Don Ebaristo! Earki etorri zea. Etorri barroa! Semia hola dakat, ta", [...] eman ta, bero-beruan, ta itxetik atea gabe, ta, aide! Seituan sendatzen zun.

- M.: Jende askok ekartzen zun, jende askok ekartzen zun hura.

- Ta besoko hori?

- A. / M.: Besoko hori...

- M.: ...hori lagun batena zan. Ba, infeziyua ta infeziyua ta infeziyua, ta bihotzian euki behar zun. Ta meikuak ez zian atrebitzen, orduan ez zeon oaingo zea, aurreapenik eta, eta ez zan atrebitzen ezer iten, eta deitu ziyoen Ebaristoi. Esan ziyoen, "hola ezin laike eon, deituko diou". Eta esan zion, aber, hola ta hola, ta bai. "Bihotzian dakazu, baiño hamen jarriko ditugu enplastuak". Ta horko infeziyua honea pasa zion, besoa. Ta hortikan ya dana garbitu zun, ta neskaa primeran gelditu zan, ezkondu, familiya ta dana.

18. Gaixotasunak eta sendabelarrak

- **Erref:** ZAR-020/024
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:40:13. **Bukatu:** 00:42:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

<p>Osaba bat nola hil zitzaion infekzioarekin kontaktzen du Antoniok. Pasmobelarra erabiltzen zen asko orduan. Tifusa oso hedatuta egon zen garai batean.</p>

Transkripzioa

- A.: Baiño danak ez dia. Danak ez dia hala sendatzen, e! Nik nakan osaba bat, hoge, berrogeita bost urte zazkan, Juanito Azpilla zan, anaian, aman anaia, herrera zan. Eta honen aitan launa osua, ta beitu, tifusekin ta zanian beak kendutzen zion maindiriak eta hori iñork ez zun iten, e! Ikutu, tifus... bueno! Eta ni jartzen nitzan, hola [...] e, baiño han aitak ondo ematen zian.

- M.: Vete a lo que vas, vete a lo que vas.

- Noizbaiteko aurrian jarri ta, aitai, "osaba!", ta, ba, "segi barroa!", ahari jokok eta ikustea. Ta behin holaxen amak esan zian, "ez dao, gaixo dao osaba, ta, jun zaitez zeara, ikustea". Eta jun nitzan ikustea ta esan niyon, meikua etorri zan ordun. Ez det esango zein meiko, e, meiko bat etorri zan, bere launa gaiñez, ta esan zion, "Juanito, que eso no es nada, que lo que te ha pasao, eso, eso tienes aquí reuma, esto es de la infección, pero esto es reuma". Ta nunbait hori txerri janak eta garbitzen ai zala, "se metió un esto de pescaio, un..."

- M.: Bai, zea bat, arantza bat, arantza bat.

- Arantza.

- A.: Eta ordun infetatu. Eta amak esan zian, "ze mouz dao osaba?" Ta, "hil ingo da, ama". "Zer esaten diazu?", ta, "bai, bai, hura ez dao ondo". Ta, mezeta juten zan ama, goizeko sei t 'arditan, geo lanian hasteko, eun guztiyan lanian, ez zun hura etxeik eta konpontzen ta ezer, dana lanian bihian. Eta jun zan ta "arrazoi zendun Antonio. Eibarrea eamango due". Ordun [Trucuma] o zan izena, [Trucuma], harek, baiño hil zan.

- M.: Bai, baiño oso hartuta zeon, ta ya...

- A.: Berrogeita bost urtekin gizona.

- M.: Pasmua bakizu zer dan, pasmo-belarra izaten zan orduan.

- Ta ordun kalia tifusa eo hola komentatzen zan, eta bildur hori bazeon tifusan inguruan?

- M.: Bai! Tifus asko zeon!

- A.: Jo! Tifus era como la lepra o algo así.

- M.: Nere, nere, nik ez nun ezautu, e, osaba bat, aman aita... zea, aman anaia, Oriyon panadero, hura 're tifusekin hil zan. Tifus oso-oso zea omen zan...

- Ta zuek... Umiak ziñatela, kontuatzen ziñaten Tifusak... ez ziñaten kontuatzen...

- M.: Ez, ke ba, ke ba.

19. Aste eta jailetako menua

- **Erref:** ZAR-020/025
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:42:26. **Bukatu:** 00:43:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Babarruna jaten zuten egunero eta garbantzuak eta oilaskoa jaietan. Esnekiarekin egindako postreak jaten ziren.

20. Hasieretan laberik ere ez zuten

- **Erref:** ZAR-020/026

- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:43:30. **Bukatu:** 00:45:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Eraikin osoa erostea zenbat kostatu zitzaien. Hasieran laberik ez zuten bertan eta Errustanera joaten ziren. Errekondonekoek ogia Aizarnazabalera ere eramaten zuten.

21. Errustaneko labea; horren inguruko pasadizoa

- **Erref:** ZAR-020/027
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:45:34. **Bukatu:** 00:47:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Errustaneko labea nolakoa zen. Egurra ekarri eta harekin brasa egiten zuten. Horrek mantentzen zuen beroa. Katu bat labe barrura sartu zuteneko pasadizoa.

22. Umetan asko ibiltzen ziren bizikletan

- **Erref:** ZAR-020/028
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:47:29. **Bukatu:** 00:50:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Antonio umetan anaiaren bizikletarekin ibiltzen zen. Anaiak berak egiten zituen bizikletaren konponketak. Donostiara joaten ziren bizikleta erostera; prezioak. Manoli ere 12 urte ingururekin hasi zen bizikletan.

23. Beste herrietatik jasotako enkarguak; telefonoa

- **Erref:** ZAR-020/033
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:57:47. **Bukatu:** 01:00:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak

Laburpena:

<p>Antonioren aitak pastelak bidaltzen zituen Getariara, Oriora eta Azpeitira. Zein gozo-denda zeuden Zarautzen. Eibartik ere deitu zien emakume batek San Blasak eskatuz. Telefonoak nola funtzionatzen zuen.</p>

24. Lapurrak aitarengana

- **Erref:** ZAR-020/034
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 01:00:08. **Bukatu:** 01:01:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Behin aitari eta beste lagun bati, farolarekin zihoazela, lapurrak bidera atera zitzaizkieneko pasadizoa.

25. Getariarrak

- **Erref:** ZAR-020/036
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 01:02:05. **Bukatu:** 01:03:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>Getariarrekin harreman ona zuten. Arrantzaleak goizeko bostetan etortzen ziren arrain freskoa saltzera. Getariarrekin lotutako kanta.</p>

26. Plazako dantzaldiak

- **Erref:** ZAR-020/039
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 01:06:24. **Bukatu:** 01:08:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Kultura » Dantza
- Lanbideak » Udal langileak

Laburpena:

Plazan bandak jotzen zuen eta tartean "ttunttuna" (txistua) egoten zen soltean dantza egiteko. Aguazilak jendea zaintzen zuen dantzarietara lekua uzteko. Galtza luzeak jantzi arte ezin izaten zen dantzan egin.

27. Gaztetako entretenimenduak; neska-laguntzeak.

- **Erref:** ZAR-020/041
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 01:09:50. **Bukatu:** 01:11:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Aisia » Kultura » Musika
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Jendea kale nagusian paseatzen ibiltzen zen. Herrian zeini jartzen zitzaion fama txarra. Musika amaitutakoan neska-laguntzeak izaten ziren.

28. Aiarren inguruko pasadizoak

- **Erref:** ZAR-020/042
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 01:11:33. **Bukatu:** 01:13:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Aiarren inguruko zenbait pasadizo.

29. Neska eta mutilen arteko kontuak; dantza; debekuak

- **Erref:** ZAR-020/043
- **Iraupena:** 0:03:03. **Hasi:** 01:13:33. **Bukatu:** 01:16:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Neska-laguntzeak egiten ziren auzoetara. Bikote baten inguruko pasadizoa. Kuliska kafetegian dantzaldiak izaten ziren. Don Meliton apaizaren debekuak. Igeldon ere orkestra egoten zen jotzen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-12-22

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com